

Krzysztof T. Konecki

Od redakcji : jakościowe rozumienie innych a socjologia jakościowa

Przegląd Socjologii Jakościowej 1/1, 1-3

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

QSR – Edycja Polska
Przegląd Socjologii Jakościowej
Tom I, Numer 1 – Grudzień 2005

Krzysztof T. Konecki
Uniwersytet Łódzki, Polska

Od redakcji: Jakościowe rozumienie innych a socjologia jakościowa

Witamy na stronach nowego pisma Przegląd Socjologii Jakościowej

Nasze Pismo powstało w celu propagowania jakościowego sposobu rozumienia zjawisk społecznych, a także integrowania środowiska socjologów jakościowych w atmosferze równości, tolerancji i akceptacji naukowych reguł rozumienia rzeczywistości. Cele te zawarte są w naszej misji. Jedną z naszych podstawowych wartości jest społeczność uczonych zintegrowanych wokół wspólnej koncepcji uprawiania nauki. Dlatego też pragniemy zintegrować badaczy jakościowych z Polski, a nawet z całego świata, by stworzyć taką właśnie społeczność.

W związku z tym, że popieramy jakościowy sposób myślenia o rzeczywistości społecznej, nie możemy zaakceptować "reguły większości" stosowanej w badaniach ilościowych, a także w codziennym życiu społeczeństw zdominowanych przez "filozofię sondażu". Jeżeli chcemy zrozumieć innych, a także wyjaśnić ich działania i sposoby interpretowania świata, powinniśmy skoncentrować się na definicjach sytuacji, które są przez nas, badaczy i analityków, typologizowane i konceptualizowane w celu zrozumienia bardziej ogólnego wymiaru rzeczywistości społecznej. Reguła większości nie pozwala nam bowiem na zrekonstruowanie znaczeń i zrozumienie ludzkich działań. Ilość to tylko ilość i nic więcej.

Pojęcie ilości jest ważne, szczególnie dla wyjaśniania świata materialnego, ale dla zrozumienia człowieka, jako istoty społecznej, jest zdecydowanie niewystarczające. Indywidualne i zbiorowe znaczenia ilości mają charakter jakościowy i zależą od kontekstu występowania określonych zjawisk oraz indywidualnych interpretacji reguł społecznych i kulturowych. Tak więc analizy zjawisk społecznych opisywanych ilościowo są zawsze rozumiane jakościowo. Nie możemy bowiem powiedzieć niczego w sposób pełny i wyczerpujący wyłącznie przy pomocy liczb odnoszących się do ilościowego oglądu zjawisk, pomijając typy, klasy, kategorie, własności kategorii, relacje czy opisy kontekstów działania i procesów interpretacyjnych. Czyste liczby nie istnieją; istnieją one tylko w doświadczeniu działających aktorów społecznych.

Także umysł, myślenie oraz jaźń mają jakościowy, a nie ilościowy charakter. Jestem lub nie jestem kimś; jaźń to nie kwestia ilości. Ja i nie-ja; nie ma zależności typu: "im mniej ja jestem tym więcej ty jesteś". Ja i Ty istnieją tylko w określonej relacji, gdyż stosunek do Innego zawsze jest jakością, pewną formą społecznego istnienia. Zrekonstruowana przez badacza struktura tej formy również ma charakter jakościowy.

Jakościowe myślenie jest bazą dla myślenia ilościowego i analizy ilościowej. Każde zdroworozsądkowe czy naukowe twierdzenie dotyczące ilościowych zmian zjawisk społecznych, bazuje na klasach i kategoriach, które mają charakter jakościowy. Jednak badacze, stosujący ilościowe metody opracowania danych bardzo rzadko są świadomi jakościowej analizy, której dokonują. Każde ilościowe stwierdzenie jest niedokładną, nieprecyzyjną formą stwierdzenia jakościowego. Precyzja w naukach społecznych jest bowiem możliwa tylko w opisie jakościowych relacji, przede wszystkim w opisie procesów i ich kolejnych faz. Możemy powtarzać sytuację społeczną i obserwować zachodzące procesy w wielu różnych kontekstach. Bardzo trudno jest jednak za każdym razem uzyskać identyczne korelacje statystyczne, opisujące zachodzące procesy. Wymiar temporalny naszych działań i samego procesu refleksyjnego wyklucza możliwość dokładnej replikacji stanów mentalnych w różnych momentach czasowych.

Co rozumiemy pod pojęciem socjologii jakościowej?

Socjologia jakościowa jest perspektywą opisu, rozumienia i czasami wyjaśnienia zjawisk społecznych poprzez badania empiryczne i analizę doświadczeń indywidualnych i grupowych, definicji świata społecznego oraz interakcji, przy użyciu jakościowych metod badania lub jakościowej analizy jakościowych i/lub ilościowych danych. Jednak socjologia jakościowa nie ogranicza się tylko do użycia swoistych dla siebie metod badania (wywiady grupowe, obserwacja uczestnicząca, wywiad swobodny, wywiad narracyjny, itp.) jak czasami bywa rozumiana. Jest ona raczej jakościowym sposobem myślenia o ludzkim doświadczeniu, drogą "naukowej oraz intersubiektywnej empatii", która pozwala dotrzeć do znaczenia doświadczeń indywidualnych i grupowych tak zwanego "zewnętrznego świata". Efektem końcowym badań i analiz jest teoretyczny opis lub konceptualizacja i teoretyczna integracja pojęć. Pojęcia te muszą być jednak zawsze ugruntowane w obserwacjach empirycznych. Socjologia jakościowa jest więc pewną ogólną orientacją teoretyczno - metodologiczną w socjologii, a nie tylko praktycznym stosowaniem tak zwanych metod jakościowych. Jednakże powinniśmy pamiętać, że jest to orientacja bardzo wewnętrźnie zróżnicowana.

Przegląd Socjologii Jakościowej to pismo otwarte na wszystkie perspektywy jakościowych badań i analiz zjawisk społecznych. W związku z tym, publikowane artykuły mogą zawierać się w obszarze Symbolicznego Interakcjonizmu, Teorii Ugruntowanych, Studiów Światów Społecznych, Analizy Dyskursu, Analiz Biograficznych, Analizy Treści, Antropologii Społecznej, Dekonstruktywizmu, Etnografii, Etnografii Komunikacji, Etnografii Holistycznej, Etnografii Instytucjonalnej, Etnonauki, Etnometodologii, Analizy Konwersacyjnej, Ewaluacyjnych Badań Społecznych, Fenomenologii, Fenomenografii, Hermeneutyki, Studiów Narracyjnych, Studiów Naturalistycznych, Studiów Przypadku, Socjologii Wizualnej i innych odmian jakościowego nurtu w naukach społecznych.

Rosnące ceny publikacji naukowych, książek, czasopism, monografii są poważną barierą dla szerokiego i powszechnego dostępu do prac naukowych. Zakładając ogólnodostępne pismo online przyłączyliśmy się do ruchu Open Access, wspierając tym samym ideę swobodnego przepływu informacji a jednocześnie propagując nasze prace naukowe i odkrycia.

Pamiętamy trudności z dotarciem do książek naukowych przed 1989 rokiem i znamy obecne, wysokie ceny książek i czasopism. Wielu naszych znajomych z za żelaznej kurtyny w przeszłości pomagało nam, przysyłając książki i czasopisma. Teraz chcielibyśmy wesprzeć innych naukowców, którzy być może także mają problemy z dostępem do naukowych publikacji z całego świata. Internet, jako bardzo demokratyczny instrument komunikacji, pomaga rozwiązać ten problem. Czasopisma internetowe zdają się być przyszłością dla nieskrępowanej naukowej komunikacji.

Nie wierzymy w hamujący wpływ granic, szczególnie tutaj, w Łodzi, gdzie mieszka większość redaktorów Przeglądu. Łódź znana jest ze swojej różnorodnej kultury, na którą złożyły się tradycje czterech grup etnicznych: Polaków, Żydów, Niemców i Rosjan, a także wielu innych nacji zamieszkujących nasze miasto przed drugą wojną światową. Jest to także miasto wielkich artystów: Artura Rubinsteina, Władysława Reymonta, Władysława Strzebińskiego, Antoniego Tansmanna, Juliana Tuwima, Michała Urbaniaka i wielu innych. Tradycja tolerancji i duchowego ożywienia pochodzącego z przenikania się kultur i narodowości jest ciągle w Łodzi żywa, ale jak każda tradycja powinna być wspierana zbiorowymi działaniami.

Na inauguracyjny numer Przeglądu Socjologii Jakościowej składają się trzy artykuły.

W pierwszym, zatytułowanym ""Rodzinna Atmosfera" i "Uprzejma Obsługa". W stronę substancyjnej teorii obsługi ruchu turystycznego.- komunikat z badań" Marek Gorzko przedstawia pogłębioną analizę interakcji między turystami a personelem podmiotów zajmujących się obsługą ruchu turystycznego. Prezentuje także dwie, podstawowe wiązki strategii interakcyjnych, umożliwiających personelowi kontrolowanie i "zarządzanie turystami", "obcymi" w przestrzeni udostępnionej.

Izabela Wagner w artykule "Sprzężenie karier. Konstrukcja karier w środowiskach artystycznych i intelektualnych" dokonuje analizy procesu konstruowania karier w środowiskach profesjonalnych. Opierając się na wieloletnich badaniach, prowadzonych zgodnie z procedurami metodologii teorii ugruntowanej, autorka prezentuje proces sprzężenia karier, umożliwiający zarówno wejście do środowiska, jak i przemieszczanie się członków danej grupy w przestrzeni zawodowej. Analizując dwie, z pozoru całkowicie odmienne grupy profesjonalistów (skrzypków solistów i naukowców), wskazuje na podstawowe znaczenie procesu sprzężenia karier dla każdej grupy profesjonalnej.

W moim artykule "Wizualne wyobrażenia. Główne strategie badawcze w socjologii wizualnej a metodologia teorii ugruntowanej" prezentuję szerokie możliwości, jakie wiążą się z wykorzystaniem strategii badawczych socjologii wizualnej w metodologii teorii ugruntowanej. Wykorzystanie do analiz badawczych fotografii i innych materiałów wizualnych nie tylko wspomaga proces generowania teorii, ale także umożliwia jej poszerzenie przez zwrócenie uwagi na komunikację pozawerbalną, przestrzeń oraz wizualną symbolikę światów społecznych, które są trudne do uchwycenia przy pomocy danych innego rodzaju. Wskazuję także na sekwencję działań badawczych i przykłady wykorzystania fotografii w badaniach prowadzonych przy pomocy metodologii teorii ugruntowanej.

Zapraszamy do zapoznania się z artykułami, a także do współtworzenia kolejnych numerów Przeglądu. Czekamy na Państwa artykuły, recenzje książek, głosy polemiczne.